Maastricht in Beeld

De Sint-Servaasbasiliek de kerk

35.1

maart 2022

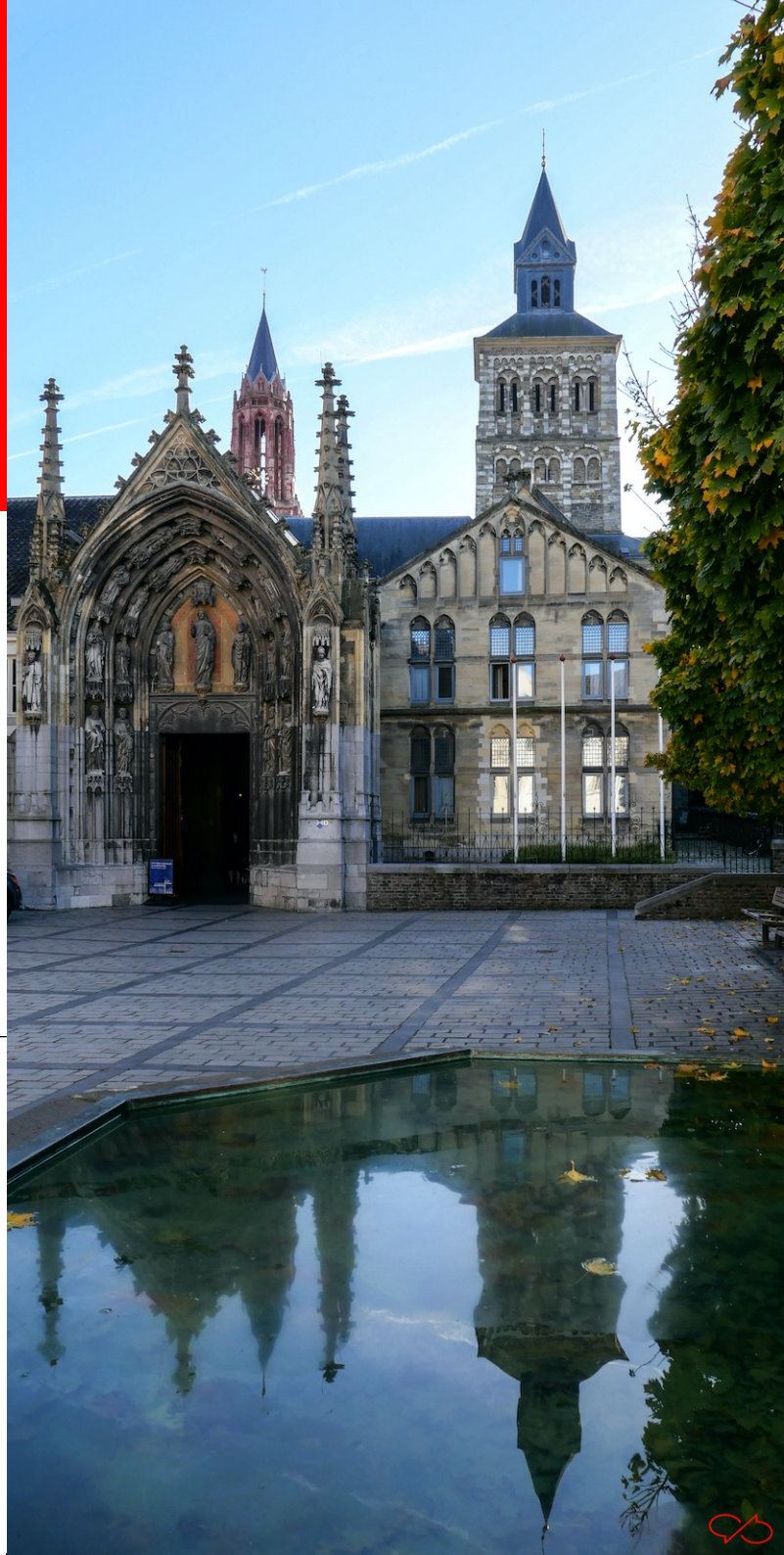

De Sint-Servaaskerk deel 1: de kerk

De Sint-Servaaskerk is een basiliek. Dat zegt iets over de vorm van het gebouw: gebaseerd op de basilica, een rechthoekig middenschip met meerdere zijschepen of zijbeuken.

Tegelijk is het in de Rooms-Katholieke traditie een eretitel. Men kent de basilica maior en de basilica minor. De Sint-Servaas is een basilica minor. Het betekent een kerkgebouw met een uitzonderlijk betekenis. De Onze Lieve Vrouwe is ook een basilica minor.

Een basiliek is een kerk voor bijzondere gelegenheden. Om op zulke momenten de kerkgang van alledag door te laten gaan, is er een parochiekerk. Dat was de Sint-Janskerk die ernaast ligt. Maar die is al eeuwen protestant.

De Sint-Servaas is een van de oudste nog bestaande kerken in Nederland en het is een rijksmonument.

Op de foto op de voorpagina zien we de ingang aan het Keizer Karelplein.

Deel 1 gaat over de kerk, deel 2 over de pandhof en deel 3 over de kunstvoorwerpen.

Keizer Karelplein 6
nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Servaasbasiliek_(Maastricht)

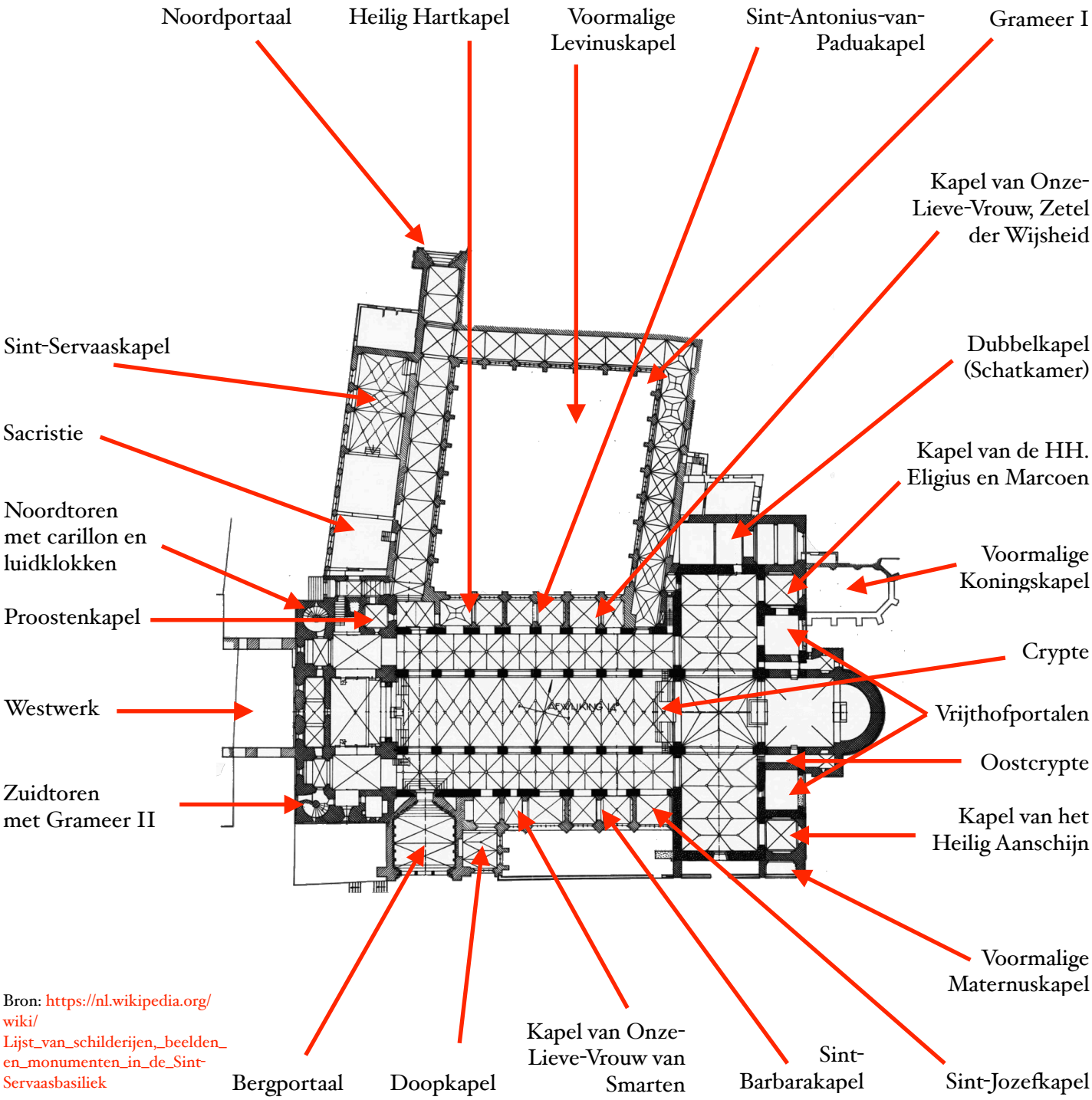

Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_schilderijen,_beelden_en_monumenten_in_de_Sint-Servaasbasiliek

De Crypte. Servaas of Servatius was een bisschop die oorspronkelijk uit Armenië kwam. Hij was, zo zegt de overlevering, bisschop in Tongeren, maar bracht de bisschopszetel over naar Maastricht. Servaas stierf vermoedelijk in 384. Zijn feestdag is op 13 mei. Het voorvoegsel Sint werd pas in 1634 officieel toen Servaas' heiligverklaring geaccepteerd werd.

De kerk heeft volgens overlevering zijn oorsprong in een houten kapel die tussen 384 en 560 hier gebouwd is op het graf van Servaas. Dat graf lag in een Romeins grafveld langs de weg. Volgens de overlevering kon het sneeuwen zoveel het wou, Servaas' graf bleef onbedekt. Dat trok bedevaartgangers, dus kwam er een kapel. Rond 560 werd dat een stenen kerk met crypte, een ondergrondse ruimte. Op de foto zien we de crypte met achterin het hek naar het graf van Servaas.

Rond 650 werd de tweede kerk gebouwd, die was 38 x 19 meter.

Toen werd er tussen 1000 en 1200 een romaanse kerk gebouwd. Daarvan bestaan nog grote delen. Ondermeer in de oostcrypte. Een kapiteel is de bekroning van een zuil, de bovenkant. Deze is in romaanse stijl. Verder zien we een fragment van een gotisch doksaal of koorhek. Dat is een scheiding tussen het koor en het schip van de kerk. Ze zijn er van steen, hout of metaal. Deze was een meter of vier hoog en een meter of tien breed. Men heeft dit doksaal ooit afgedankt en als vulmiddel gebruikt. Nu beschouwen we het als een museumstuk.

Dan is er de cenotaaf van Gondulphus. Een cenotaaf is een grafmonument. Gondulphus was de 13de bisschop van Maastricht, overleden na 614. Hij werd in het schip van de kerk begraven. Op de aarde stond dit monument. Pelgrims konden hun hand naar binnen steken en wat aarde meenemen als relikwie. Tot er zoveel aarde was meegenomen, dat de heilige grond weer aangevuld moest worden.

In de crypte zijn een fragment van een Romeinse sarcofaag, vier vroegchristelijke grafstenen, vijf Frankische sarcofagen en een Karolingische sarcofaagdeksel met inscriptie.

De ingang van de oostcrypte is rechts naast het hoogkoor. Daar is een hek met daarachter een trap. De crypte is niet altijd toegankelijk. Als het hek open is, vindt u links wat verscholen de lichtknop.

We bevinden ons op de heiligste plek, het hoogkoor. Dat ligt boven de cryptes. Het is hier de verhoogde plaats waar het altaar staat. We zien een 19de eeuwse ciborie aan het eind van het hoogkoor. Het is een altaaroverkapping op zuilen. Daarin staat de tabernakel, het goudkleurige bouwwerk. Daarin worden de hosties bewaard. De messing kandelaars zijn manshoog en uitbundig versierd.

De priesterbanken of koorgestoelte zijn de houten banken aan weerszijden van het hoogkoor. Er zijn twee rijen zitplaatsen. Deze banken zijn erg fraai versierd. Ze lijken 17de eeuws, maar ze komen uit de 19de eeuw. Er is een orgeltje in verwerkt. Oorspronkelijk komt het gestoelte uit de gesloopte Franciscanenkerk aan de Tongersestraat. In het detail zien we Franciscus van Assisi temidden van dieren.

Aan de westkant van de basiliek, bij orgel, is het westaltaar. Het is romaans. Het altaar rust op zwarte pilaren met sobere maar prachtige kapitelen in bladmotieven. Het halfronde reliëf laat wat figuren zien die op romaanse wijze zijn weergegeven: een beetje houterig. 12de eeuws. Wat een verschil met die 15de eeuwse piëta of het reliëf met de twee putti, ook wel cherubijntjes; 18de eeuws. De beelden staan in verschillende zijkapellen.

D.G.Baijar Namiro. fecit
anno 1732

In het westwerk, rechts van het orgel, ligt op de eerste verdieping de Proostenkapel of Sint-Agathakapel. Dat was een kapel voor de proost van het Sint-Servaaskapittel. Die woonde in de proosdij aan de overkant van de straat. Er was ooit een houten loopbrug als verbinding. Een proost was beheerder van de wereldlijke zaken van een kerk. De bezittingen. De deken ging over de geestelijke zaken.

In het westwerk ligt op de tweede verdieping de Keizerzaal. De Sint-Servaaskerk was eigendom van de Duitse keizer. Hij had een eigen zaal, maar waarschijnlijk is hij hier nooit geweest. De hele vleugel is romaans. In deze vleugel zien we prachtige kapitelen, de bekroningen van de pilaren. De zaal heeft een koepelgewelf. De vloer is 19de eeuws, aangelegd door Cuypers. Er zijn twee kleine raampjes waardoor we in het schip van de kerk kunnen kijken.

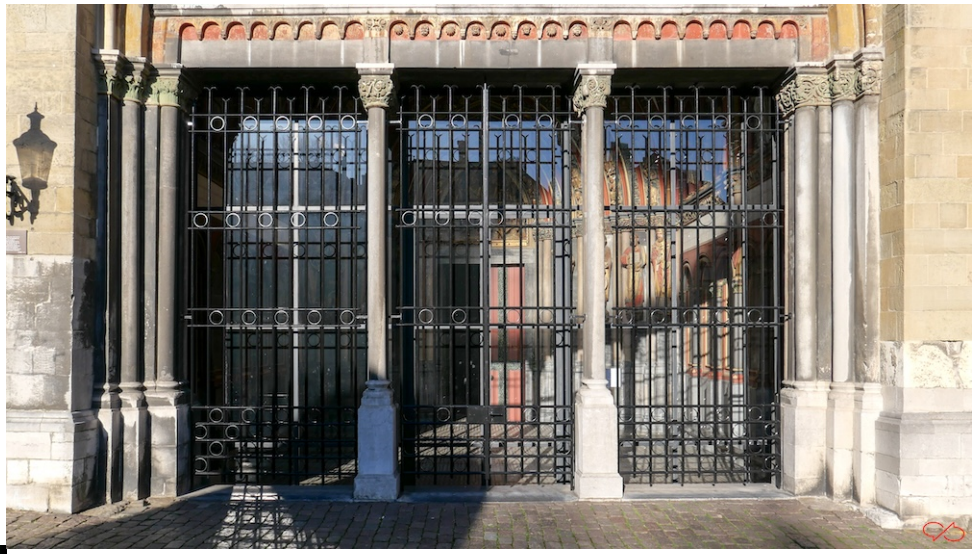

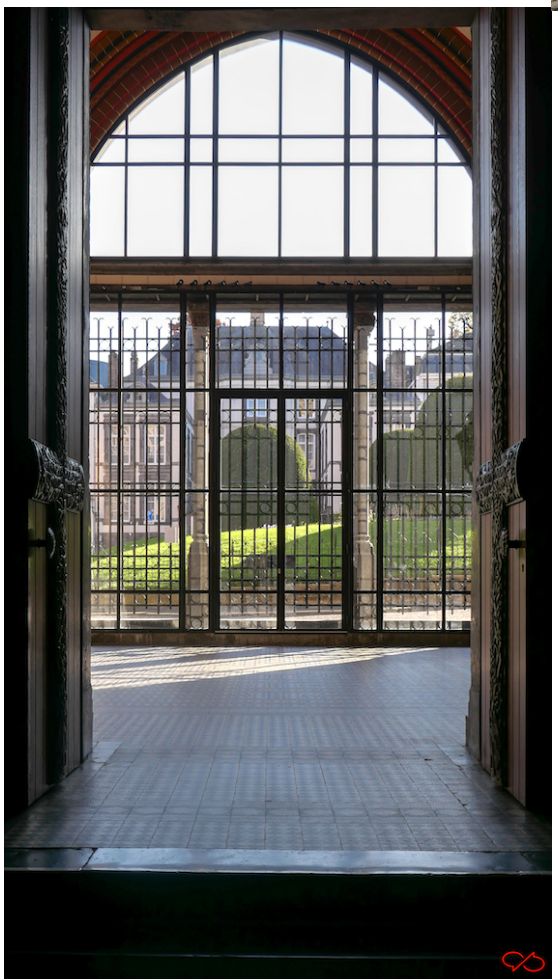

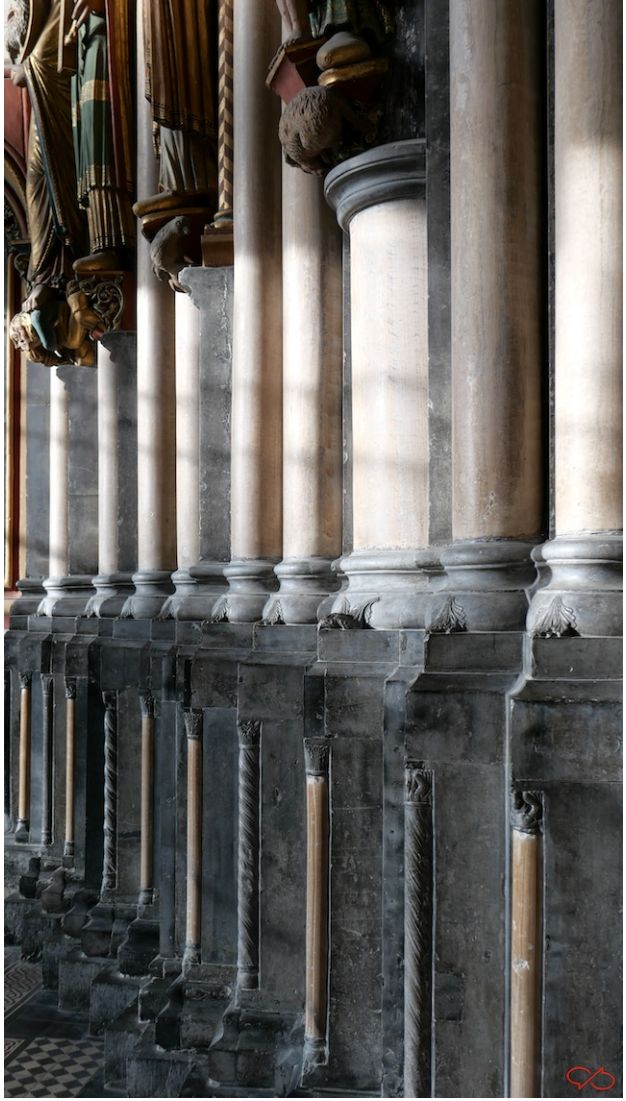

Het Bergportaal ligt aan de zuid-westkant van de basiliek. Het is een beeldenportaal, eigenlijk een vestibule want er is een glazen wand tussen buiten en binnen. Het deel boven de deur is het oudst. De ronde kolommen hierboven zijn van kalksinter. Dat is een sedimentgesteente dat gevormd is in Romeinse aquaducten in de Eifel. Wie goed kijkt ziet de lagen afgezette kalk. En op de hoeken van de basementen zijn schelpen uitgehakt.

Op de grond ligt in mozaïek een labyrint, een doolhof dat eigenlijk geen doolhof is, maar een lange, kronkelige weg. Van Maastricht in het midden onderaan naar Jerusalem in het centrum. De route start in de witte baan links naast Maastricht. 19de eeuws.

Maastricht in Beeld
kortweg MiB

MiB is een fotomagazine voor liefhebbers van de stad Maastricht.
De opzet is simpel: interessante onderwerpen, behoorlijke foto's, korte stukken tekst met wat uitleg en achtergronden en een nette layout.

Dit magazine is gratis en komt uit de Boekenkast van Peter Scheele:
https://pjscheele.nl

Ik wens u veel kijk- en leesplezier.

Peter Scheele

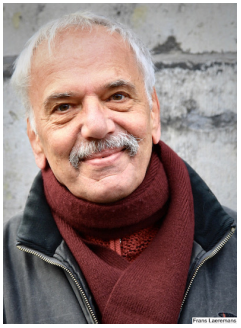

Colofon
Camera: Panasonic Lumix LX100, Make II
Bewerking: Adobe Lightroom 6.14
Opmaak: Apple Pages 11.1
Foto's, tekst en opmaak: Peter Scheele